

Dato:06.05.2013

Kandidatnummer: 16

Kursnavn: Bacheloroppgave

Emnekode: FL200L

***Tilrettelegging for samspill i lek,
mellom barn med ulike morsmål.***

Kamilla Jeanette Trymbo.

Bacheloroppgave
Førskolelærerutdanningen
Våren 2013

Forord.

Arbeidet med denne oppgaven har vært som en reise, hvor jeg har blitt tatt med til både kjente og ukjente plasser. Noe som har vært krevende i form av frustrasjon ved at jeg har hatt mange motstridende kamper med meg selv. Det har blitt arbeidet både tidlige morgener og sene kvelder, noe som har resultert i mestringsfølelse når kampene har vært overvunnet og skrivningen flyter av seg selv. Oppgaven har bydd på spenning i form av nye impulser og kunnskaper, som jeg akter å ta med meg inn i yrket som førskolelærer.

Jeg vil takke både veiledere og klassekamerater som har vært til stede og hjulpet i form av diskusjoner og tilbakemeldinger, samt barnehagen som har latt meg intervju, observere og delta i arbeidet med å fremme samspill i lek mellom barn med ulike morsmål. Jeg hadde ikke hatt denne utviklingen uten dere, og jeg ønsker og rett en spesiell takk til øvingslærer, som er fantastisk dyktig på dette området. Hun har mange tanker og erfaringer som hun flittig har delt med meg. Jeg vil også takke familie som har visst meg forståelse, samt gitt meg tid til å jobbe både natt og dag med oppgaven. Jeg vil også takke en tidligere arbeidskollega og venn som har lest korrektur, og gitt meg tilbakemeldinger.

***Hemmeligheten bak suksess
er hardt arbeid – det er derfor
det forblir en hemmelighet
for så mange!***

(Mark Twain)

Innholdsfortegnelse.

Tilrettelegging for samspill i lek, mellom barn med ulike morsmål.....	0
Forord.....	i
Innholdsfortegnelse.....	ii
1. Innledning.....	1
1.1. Bakgrunn for valg av tema.....	1
1.2. Problemstilling og mål for oppgaven.....	1
1.3. Temaets relevans.....	1
1.4. Oppbygging av oppgaven.....	2
1.5. Avklaringer på sentrale begreper brukt i innledningen.....	3
1.5.1. Morsmål:.....	3
1.5.2. Lek:.....	3
1.5.3. Samspill:.....	3
1.5.4. Flerkulturelt samfunn:.....	4
1.5.5. Majoritet:.....	4
1.5.6. Minoritet:.....	4
2. Teori grunnlag.....	4
2.1. Hvordan oppstår lek, og hvilken betydning har lek for barn.....	5
2.2. Hvordan forutsetninger trenger barn for å oppleve samspill i lek.....	6
2.3. Språkets betydning for samspillet i lek.....	7
2.4. To ulike mestringsstrategier som barn med ulike morsmål enn majoriteten benytter for å oppnå samspill.....	7
2.5. Mestringsstrategier for barn med likt morsmål, men ulikt fra majoriteten.....	8
2.6. Hvordan kan voksne tilrettelegge for at barn med ulike morsmål opplever samspill i lek.....	9
3. Metode.....	11
3.1. Planlegging av intervju:.....	11
3.2. Gjennomføringen av intervju:.....	12
3.3. Observasjon.....	12
3.4. Planlegging av observasjon:.....	13
3.5. Gjennomføringen av observasjon:.....	13
3.6. Kildekritikk og evaluering.....	14
4. Presentasjon av empiri.....	15

4.1 Personalets tanker om lekens betydning, og deres tanker om tilrettelegging for lek.	15
4.2. Hvordan personalet oppfatter at leken fungerer mellom barna som ikke har felles morsmål.....	16
4.3. Personalets tanker om språkets betydning for samspillet i lek.....	17
4.4. Hva personalet anser som førskolelærers oppgave ved tilrettelegging for at barn med ulike morsmål opplever samspill i lek.....	17
4.5. Hvilke tiltak benytter førskolelærerne dersom dere ser at leken ikke fungerer?.....	18
4.6. Observasjon 1, Badeland.....	18
5. Drøfting.....	19
5.1. Mine tanker om hvorfor leken artet seg slik den gjorde.....	20
5.2 Mine tanker om hvordan førskolelærere kunne tilrettelagt for at leken i observasjonen skulle fått mer progresjon.....	22
6. Avslutning.....	25
7. Litteratur.....	26
8. Vedlegg 1. intervju guide.....	27
9. vedlegg 2. Brev til barnehagen.....	28
10. vedlegg 3. Skisse på oppsett til observasjonsmetode praksisfortelling.....	29

1. Innledning.

I denne oppgaven har jeg stått fritt til å formulere problemstilling. Jeg har derfor valgt å skrive om et tema som jeg synes det er relevant at førskolelærere har kompetanse om. Temaet for min oppgave er førskolelærenes rolle i tilretteleggingen for at barn med ulike morsmål opplever samspill i lek. For å innhente meg kunnskaper om dette har jeg valgt og benyttet meg av litteratur og to ulike metoder. Hvilken litteratur jeg har støttet meg til vil bli presentert i del 2 som er teori kapitlet. Valg av metode og hvordan dette har fungert vil komme frem i del 3 før jeg videre ønsker å belyse mine funn i empiridelen. Siden vil jeg drøfte teorien og empirien opp mot hverandre og komme med egne tanker. Jeg blir å avslutte med en oppklaring hvor jeg kort sier noe om hvordan førskolelærere kan tilrettelegge for at barn med ulike morsmål opplever samspill i lek, og trekke noen konklusjoner for hva som blir sentralt for førskolelæreren og tenke på i dette arbeidet.

1.1. Bakgrunn for valg av tema.

Temaet for oppgaven min er førskolelærerenes rolle i tilrettelegging for samspill i lek mellom barn med ulike morsmål. Årsaken til at jeg har valgt å skrive om dette er fordi dette er et tema som har ligget meg nært siden første året på førskolelærerutdanningen. Hvor jeg fikk innsyn i hvor sårt et barn med et annet morsmål hadde det, da det ikke klarte oppnå samspill med de resterende barna i lek på grunn av kommunikasjonsvansker. Jeg fikk da et innblikk i hvordan førskolelæreren arbeidet med dette, og hva hun anså som utfordrende.

1.2. Problemstilling og mål for oppgaven.

Problemstillingen for min oppgave er: Hvordan kan førskolelærere i en mottaksbarnehage tilrettelegge for at barn med ulike morsmål opplever samspill i lek.

Målet for min oppgave er: Å tilegne meg kompetanse om hvordan førskolelærere i mottaksbarnehager kan tilrettelegge for at barn med ulike morsmål opplever samspill i lek.

1.3. Temaets relevans

Ut i fra ”Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver”, kan man si at lek er meget viktig for barn, og at det derfor er viktig å gi leken en sentral rolle i barnehagehverdagen. Lek

er noe jeg vil kunne møte i alle typer barnehager, og dermed ser jeg på lek som et meget relevant tema. I *rammeplanen* står det blant annet at leken skal ha en betydningsfull plass i barnehagen, fordi den har stor verdi og er en utslagsgivende side ved barnekulturen. Leken har en rekke uttrykk og kan føre til forståelse og vennskap på tvers av alder, språk og kulturell tilhørighet. (Kunnskapsdepartementet 2011,S. 32)

Hvorfor jeg tenker det er relevant å se på hvordan førskolelærere kan tilrettelegge for at barn med ulike morsmål skal oppnå samspill i lek, kommer blant annet av rammeplanens formulering. Rammeplanen sier ikke at lek gir vennskap på tvers av alder, språk og kulturelle ulikheter, den sier at leken kan gi dette. Dette har medført at jeg har ønsket å se på rammefaktorer rundt samspill i lek. Selv tror jeg at språk er av stor betydning når man ser på rammefaktorer for hvordan samspill utvikler seg i lek. Tidligere erfaringer har vist meg at mange barn benytter verbal kommunikasjon for å oppnå kontakt med hverandre, samt for å kartlegge lekens innhold og fremdrift. Uten et felles språk tenker jeg det blir utfordrende for barn og komme til enighet og forstå hverandres ønsker for leken. Dermed tenker jeg det er viktig at førskolelærere tilegner seg kompetanse om hvordan de skal tilrettelegge for at alle barn skal bli inkludert i ett fellesskap. Norge er et flerkulturelt samfunn i stadig vekst, noe som blant annet betyr at vi får flere innbyggere med ulike språk i tillegg til majoritetsspråket, norsk. Dette gjør at barnehagene som institusjon vil kunne oppleve å få flere barn som ikke behersker det norske språket. For meg blir det derfor svært betydelig å tilegne meg mest mulig kompetanse om hvordan jeg som førskolelærer skal imøtekomme disse barna, slik at de kan få den støtte og veiledning som de trenger for å oppleve samspill i lek.

1.4. Oppbygging av oppgaven

Jeg har valgt å fokusere på hvordan førskolelærere i en mottaksbarnehage kan tilrettelegge for at barn med ulike morsmål opplever samspill i lek. Årsaken til at jeg har valgt å ha fokuset på mottaksbarnehage, er at det er en barnehage hvor størsteparten av barna har ulike morsmål. I en mottaksbarnehage trenger det ikke være noe klart minoritetsspråk og majoritetsspråk i barnegruppen. Dette kan gjøre at førskolelærernes tilrettelegging kan bli noe annerledes enn i andre barnehager. Hvor det er et fåtall av barna som har et annet morsmål, og hvor det er ett klart majoritetsspråk. I oppgaven vil jeg ha størst fokus på førskolelærerens rolle som tilrettelegger for samspill i barnas lek. Jeg vil derfor se på hvordan betydning de voksne har i barnas lek, og hvordan de kan jobbe for at barna skal oppleve samspill. Siden jeg har valgt å

fokusere på barn med ulike morsmål føler jeg det er naturlig å se på hvordan språket påvirker samspillet i leken. Samt hvordan barn med et annet morsmål benytter språk i ulike leke situasjoner. På grunn av oppgavens størrelse har jeg valgt å utelate og fordype meg i de ulike leketyperne som fins, samt hvordan språk lærers. Dette fordi jeg ikke ser på dette som like sentralt i forhold til førskolelærens tilrettelegging for samspill mellom barn med ulike morsmål.

1.5. Avklaringer på sentrale begreper brukt i innledningen.

1.5.1. Morsmål:

I boken *Barns språkutvikling* av Anne Høigaard, refereres det til to måter å definere hva morsmål er. Den første og minst holdbare definisjon er å si at morsmålet er det språket noen bruker mest, eller behersker best. Den andre måten å definere morsmål på er å si at det er det språket man har lært seg først og som man identifiserer seg med. (Høigård 2006,S.179)

1.5.2. Lek:

I boken "Lek for livet av Birgitta Knutsdotter Olofsson, referer hun til lek som noe som oppstår av egen fri vilje, og som oppstår for moro skyld. Motivasjonen til å leke kommer fra barna selv, og er ikke noe som er organisert eller planlagt. Slik kan man skille lek fra aktivitet og jobb. Leken er et mål i seg selv, og kan springe ut av både virkelighet og uvirkelighet. Det er barna selv som avgjør reglene. Tradisjonelt sett er lek blitt karakterisert med noe lystbetont som oppstår spontant og frivillig av barna selv. Lek står lavt på adferdshierarkiet noe som betyr at dersom barnet er sulten, redd, trett kan leken hindres i og uttrykkes, frem til de andre behovene er dekt. (Olofsson 1993,S.13-15)

1.5.3. Samspill:

Jeg har ikke funnet noen klare definisjoner på hva samspill er, men Olofsson (1993) skriver at fra første stund er spedbarnet et sosialt vesen med evne til samspill med sine omgivelser. (Olofsson 1993,S. 29) Ut i fra dette tenker jeg at samspill er noe som alle kan, selv om det kan se ut som at noen kanskje trenger mer hjelp og veiledning for å oppnå samspill med andre mennesker enn andre. I oppgaven min velger jeg å se på samspill som evne til å delta i et fellesskap.

1.5.4. Flerkulturelt samfunn:

I boken ” *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen* ” skriver Gjervan. M, Andersen C,E. & Bleka. M, at det er to måter og definere hva et flerkulturelt samfunn er. Den ene måten å definere det på er og kun se på befolkningen. Vi kan da si at Norge er et flerkulturelt samfunn fordi vi har en befolkning med ulike religiøs, kulturell og språklig tilhørighet. Benytter man denne definisjon kan man si at Norge alltid har vært flerkulturell. Den andre måten og definere et flerkulturelt samfunn på er en mer politisk forståelse. Hvor man tar mer høyde for hvordan holdninger det er, og hvor målet er å være positiv til de ulike kulturene, språkene og religionene som er i landet.(Gjervan. Andersen & Bleka 2006, S.19)

1.5.5. Majoritet:

I boken ” *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen* ” skrives det at majoritet kan forstås som og være størst, eller av mest betydning. Majoritet er det som dominerer. I forhold til min oppgave benytter jeg majoritet i sammenheng med språk, da blir majoritetspråket det språket som flest benytter seg av. (Ibid 2006, S.21)

1.5.6. Minoritet:

I boken ”*Små mennesker - stort mangfold, religioner og livssyn i barnehagen*” skriver Eidhamer (2002) at minoritet er å være i mindretall. Det kan være flere årsaker til at man er i mindretall, i denne oppgaven benytter jeg minoritet i forhold til å være i mindretall av en type morsmål. (Eidhamar 2002, S. 25)

2. Teori grunnlag.

I denne delen ønsker jeg å belyse problemstillingen min i lys av litteratur. Det første jeg ønsker å ta for meg er hvordan lek oppstår, og hvordan betydning lek har for barn. Årsaken til at jeg vil begynne med dette er fordi jeg tenker det er viktig at førskolelærere har kompetanse om lek og dens betydningen. Slik at de forstår hvorfor det er så viktig og tilrettelegge for at alle barn får oppleve lek og samspillet det kan by på.

2.1. Hvordan oppstår lek, og hvilken betydning har lek for barn.

Lek har jeg tidligere definert ut i fra Olofsson sin bok "Lek for livet, derfor ønsker jeg nå å vise til tillegslitteratur som definerer lek, og som sier noe om lekens betydning.

I boken "*Lek på alvor*" av Ole Fredrik Lillemyr beskrives lek som noe alt oppslukende, hvor barna kan heve seg til et nivå utenfor seg selv, dersom de får til en god lek. Det er da leken som er målet, og barnet kan glemme seg selv eller andre situasjoner. De er fullt og helt i leken. Lillemyr (2001) skriver videre at barnas lek er allsidig og kan fort skifte innhold. Leken er av verdi fordi den er en viktig side ved barnekulturen. Og barnekulturen spiller en stor rolle for barnas sosialiseringssprosess. Noe som Lillemyr (2001) mener gjør leken til et sted hvor barna kan utvikle personlig og kulturell identitet. (Lillemyr 2001,S.17)

I rammeplanen står det: "å få delta i lek og få venner er grunnlaget for barns trivsel og meningskapning i barnehagen."(Kunnskapsdepartementet 2011,S.32)

Kunnskapsdepartementet skriver i NOU 2010:8 at lek er en viktig læringsarena selv om den egentlig ikke har noen konkrete mål, foruten lek i seg selv. Dette fordi barna utvikler empati, får kognitiv utvikling, samt at de kan utvikle et rikt og allsidig språk igjennom leken. Leken er også en av de viktigste uttrykksformene for barna. Hvor de i gjennom samhandling med andre barn får mulighet til å uttrykke seg, og føle at deres egne opplevelser er gjeldende. I samspillet med andre, får barna mulighet til å skape fellesskap og tilknytning til hverandre. (Kunnskapsdepartementet, NOU 2010:8.)

Videre skrives det i NOU 2010:8 at ikke alle barn deltar i lek. De refererer til et studie som viser at mellom 12- 16 % av barn jevnlig blir avvist og ignorert i lek. (Ibid, NOU 2010:8) Hvorfor det er slik at noen barn ikke deltar i lek, kan det være flere årsaker til. Det kan være at barna ikke har de lekekompetansene de behøver for å være en attraktiv leke kamerat eller at de selv er usikker og dermed velger og holde seg tilbake. Med dette ønsker jeg derfor nå å belyse noen forutsetninger som barn trenger for å oppnå samspill i lek.

2.2. Hvordan forutsetninger trenger barn for å oppleve samspill i lek.

I boken *”Lek for livet”* skriver Olofsson (1993) om flere forutsetninger som barn behøver for å oppleve et godt samspill i lek. Det første han sier er at barn som skal oppleve et godt samspill i lek må forstå lekesignalene. Barn må forstå når noe er på lek og når det er alvor. Dersom noen barn har bråkelek, hvor de leker at de sloss, eller har skumle roller som farlige monstre, er det viktig at alle som deltar forstår at dette er lek. Er det barn som ikke forstår signalene om at dette er lek, kan de bli både redd og sint når noen kommer og dytter bort i en, eller forsøker og fange en. (ibid, 1993,S.93)

Videre viser hun til at også de andre leketyperne får utfordringer dersom barna ikke klarer skille mellom lek og alvor. I ”late som-lek” kan det oppstå utfordringer dersom et av barna ikke forstår at de leker, og dermed tar alt seriøst. De forstår kanskje ikke konteksten dersom den skiller seg fra virkeligheten og blir usikker på innholdet i leken. Da det ikke er likt den situasjonen de kjenner til. (ibid, S.93)

Andre forutsetninger som Olofsson (1993) peker på er at barna kan turtakning, og barna må kunne veksle mellom å være sjef. Er det et barn som alltid skal være sjef og bestemme, kan de andre barna bli lei og ikke ønske å leke sammen med dette barnet mer. I motsatt fall kan det oppstå ulemper for barn som alltid lar seg styre, de opplever aldri å få komme med ideer og får ofte små roller som kan være lite utfordrende.

En annen forutsetning som Olofsson (1993) omtaler er barnas kompetanse. Skal barna leke teater og ikke har kunnskaper om hva dette er, eller ikke har nok begreper til å forklare de andre barna hva handlingen skal være, vil leken stagnere. (Olofsson 1993,S.93)

Olofsson (1993) henviser så til forskning gjort av Sara Smilansky, som fant ut at barn som kommer fra mislykkede, stressende hjem ikke leker ”late som- leker” i det hele tatt, eller bare har antydninger til dette, selv om de går i barnehage og har tilgang til ulike lekematerialer. Smilansky mener dette kommer av at foreldrene ikke har hatt tid til å lære barna forutsetningene for lek, og at dette er noe som barn ikke kan lære uten hjelp av voksne. Hun fant ut at dersom førskolelærere leketrente med barn, ville dette kunne hjelpe barna til å leke.

Ved at førskolelærere lekte og besøkte sykehus og butikk, økte ”late som-leken” fra at 30 % til at 89 % av barna lekte ”late som-lek” spontant. (Olofsson 1993,S.93)

Igjennom Olofsson har jeg nå fått belyst flere forutsetningene for at barn skal oppleve samspill. En av forutsetningene hun nevnte er at barna må forstå hverandres ønsker for leken. For og få dette til tenker jeg at barna behøver et felles kommunikasjonsmiddel. Dette gjør at jeg nå ønsker å se nærmere på språkets betydning for samspillet i leken.

2.3. Språkets betydning for samspillet i lek.

I boken *”Lek for livet”* står det at språket er viktig i lek, fordi barna anvender dette blant annet til å avklare roller, forklare temaer, situasjoner, symbolhandlinger, samt for å kunne forklare når de leker og ikke. De bruker også språket til å rettlede og veilede hverandre dersom det oppstår misforståelser, slik at leken kan fortsette. Dette gjør at barna lærer nye ord og begreper. Olofsson (1993) refererer også til Wall og Picket, som gjorde en undersøkelse på leken til engelske barn samt innvandrerbarn. Hvor de fant ut at innvandrerbarna som hadde minst kunnskaper i det engelske språket, lekte mindre kompliserte ”late som-leker” enn de engelsktalende barna. Etter hvert som innvandrerbarna lærte mer engelsk, ble leken deres mer komplisert. Dette mente Wall og Picket var et tegn på at språkkompetansen vår påvirker leken. (Olofsson 1993, S. 77-78)

Utifra dette tenker jeg det er viktig at førskolelærere har kompetanse om hvordan barn kan utnytte språket for å oppnå samspill. Jeg har derfor valgt og si noe om to ulike mestringsstrategier som barn med ett annet morsmål enn majoriteten benytter for å oppnå samspill. Selv om jeg skriver med fokus på hvordan førskolelærere kan tilrettelegge for samspill i en mottaksbarnehage, tenker jeg at barna som er her kan benytte seg av disse strategiene selv om det ikke blir i forhold til noe klart majoritet språk.

2.4. To ulike mestringsstrategier som barn med ulike morsmål enn majoriteten benytter for å oppnå samspill.

I boken *”Sosialt samvær mellom barn”* forteller Borgunn Ytterhus, om to ulike mestringsstrategier som barn med et annet morsmål enn majoriteten benytter for å oppnå

samspill med andre barn. Den ene strategien er å være offensiv og aktiv. Det innebærer at barna tar sjanser med å være frempå og deltar i ulike situasjoner. Ytterhus (2002) forklarer videre at barna som benytter denne metoden går inn i roller og prøver seg frem fra starten av. Dersom de lykkes i denne strategien kan de oppleve å få gode relasjoner til de andre barna. Ulempen med denne metoden sier hun er at barna kan gjøre eller si noe feil, noe som kan medføre at de andre barna ler av dem, og barna som prøver føler seg mislykket og mister motet. (Ytterhus 2002,S.143-144)

Den andre metoden (Ibid, 2002) beskriver er å være defensiv og passiv, barna er da stille og forsiktige i lekesituasjoner. Dette sier hun medfører til at barna får fordelt roller som krever lite språk, eller handling. Noe som hun tenker kan risikere i at barna får beskjed om hvordan de skal utføre rollene sine. Denne strategien mener hun kanskje er tryggere, men den gir langsommere fremskritt. (Ytterhus 2002,S 143-144)

Selv i mottaksbarnehager er det barn som har samme morsmål, det kan være søsken par eller barn som kommer i fra samme land. Ytterhus skriver også om hvordan barna som har felles morsmål kan benytte språket sitt rundt andre barn med et annet språk. Dette er noe som jeg anser som vesentlig å belyse, å trekke frem da dette er noe som vil være reelt både i forhold til mottaksbarnehager, og andre barnehager.

2.5. Mestringsstrategier for barn med likt morsmål, men ulikt fra majoriteten.

Ytterhus (2002) Skriver at barn med samme morsmål ofte hjelper hverandre dersom de ser at noen trenger hjelp, eller er i ferd med å gjøre feil foran andre. Det kan for eksempel være et barn fra Somalia som ikke forstår lekereglene, som blir fortalt på et annet morsmål enn somalisk. Dersom et annet barn som snakker somalisk forstår lekereglene som blir forklart, kan barnet diskret forklare lekereglene på somalisk til dette barnet. Slik at det barnet slipper å bli flau over og si noe galt. Selv om barna ofte hjelper hverandre, skriver Ytterhus at man også kan se et slags hierarki, hvor de barna som best behersker språket til majoriteten og som selv trenger lite hjelp, til tider kan le av barna som har samme morsmål som de selv dersom de sier noe feil. (ibid, S.145)

Utifra dette tenker jeg man kan slå fast at språket har betydning for samspillet i lek. Jeg vil nå se på hva som blir førskolelærerens oppgave, med tanke på å tilrettelegge for at barn med ulike morsmål opplever samspill i lek.

2.6. Hvordan kan voksne tilrettelegge for at barn med ulike morsmål opplever samspill i lek.

I boken *"Språkglede i barnehagen, lek med språk, tekst og kommunikasjon"* skriver Palsdottir (2008) at barnas språknivå vil avgjøre hvor stor grad barna kan ta del i det sosiale fellesskapet. Palsdottir (2008) definerer språknivå ut i fra hvor godt barna forstår det som blir fortalt dem, og deres egen evne til å sette ord på sine egne tanker og følelser. (Palsdottir 2008,S.11-12)

Forfatter Palma Sjøvik (2007) tydeliggjør også språkets betydning for samspillet i sin bok, *"En barnehage for alle. Spesialpedagogikk i førskolelærerutdanningen"* der hun viser til et sitat fra Ragnar Rommetveit som lyder slik: "Språket er brobyggeren, mediet som gjør det mulig for et menneske å åpne seg og gi et annet menneske del i ens egne opplevelser." (Sjøvik 2007,S. 172)

Palsdottir (2008) skriver at de voksne i barnehagen er pådrivere og rollemodeller når barna skal utvikle og utvide sitt språk. Dersom de voksne har et godt stemmeleie, behagelig språktempo, snakker tydelig og har et rikt språk, vil de være unike rollemodeller for barna. Det hun sier er viktig er at de voksne i barnehagen er bevisste sine roller i hverdagen. Dersom de ikke tenker over dette, vil barna kunne få en fattig språkstimulering. Ved at de voksne bruker slurvete tale som; *skal vi leke med den greia?* eller retter på barna i leken med å si: *ikke rør den tingen!*, så kan man anta at de voksne ikke er bevisste på at de er rollemodeller for barna. Palsdottir (2008) Forklarer at de voksne da frarøver barna viktige begreper.

Videre sier hun at dersom de voksne i stedet sier: *Skal vi leke med dukken med den blå kjolen?*, fører det til at barna får høre flere begreper, noe som er viktig for språkutviklingen. Fattig språk hos den voksne kan føre til et fattig språk hos barna dersom de ikke har gode rollemodeller hjemme. (Palsdottir 2008,S.47)

Løken & Melkeraaen (1995) skriver i sin bok, *"Språkstimulering med flerspråklige barn. I barnehage og 6-års tilbud"* at de voksne kan hjelpe barna i leken ved å gå inn i lek med

dem. De mener det er viktig at leken fremdeles skjer på barns primisser, men at den voksne kan komme med ord og uttrykk som beriker den. De skriver videre at leken er godt egnet for språkstimulering, fordi leken er lysbetont, noe som er et viktig grunnlag for læring. (Løken & Melkeraan 1995, S. 19)

Videre forteller (Ibid 1995) at barn som er alene om sitt morsmål i barnehagen har behov for tett oppfølging av en voksen, og det som blir vesentlig er at den voksne viser nærhet og omsorg, slik at barna føler trygghet. For å skape samspill og forståelse mener de at den voksne kan man benytte ulike redskap som, konkrete, tegninger og kroppsspråk. (Løken & Melkeraan 1995, S. 25)

Palsdottir (2008) nevner noe om hva som er viktig for de voksne i samspill med barnas kommunikasjon. Hun skriver at dersom de voksne aktivt lytter og anerkjenner barnas kommunikasjonform, enten den uttrykkes igjennom verbal kommunikasjon som ord eller ved nonverbal kommunikasjon som kroppsspråk, vil de være svært verdifulle for barna som har et annet morsmål. (Palsdottir 2008, S. 48)

I boken *"Se mangfold"* skriver Gjervan et al. (2006) at selv om barn og voksne ikke har det samme språket, så betyr ikke det at de ikke kan kommunisere. De forklarer videre at verbalspråket bare er en av måtene man kommuniserer på. Samspillet mener de kan bygges på andre kommunikasjonsformer som kroppsspråk, blick og mimikk. Selv om ikke de voksne kan barnas morsmål, så sier Gjervan et al (2006) at de voksne kan anerkjenne det ved å vise interesse for hva barnet kan på sitt språk, i stedet for å fokusere på hva barnet ikke kan på norsk. Dette skriver de kan gjøves ved at den voksne spør barnet om morsmålet deres, de kan spørre om ord på norsk og få barnet til å fortelle hva det er på morsmålet, slik at de kan lære av hverandre. (Gjervan et al 2006, S. 130-132)

Olofsson (1993) skriver at de voksne må lære barna visse regler for å leke sammen. Hun skriver at de voksne må lære barna å forstå lekesignalene, når er det lek og når er det alvor, noe som er en av forutsetningene for "late som-lek". Videre skriver hun at de voksne også må lære barna å vente på tur. Gjensidighet og samforståelse mener hun er grunnleggende for samspillet med lekekamerater. Hun trekker og frem at de voksne må lære barna å omgå hverandre med varsomhet, slik at barna forstår at jeg kan få vondt når du slår, eller at det er vondt når du biter på ordentlig. Hun vektlegger og at de voksne må lære barna å forstå når

leken er slutt – hun sier at avblåsningssignalet er like viktig som lekesignalene. (Olofsson 1993,S.30-31)

3. Metode.

I boken *”Metode og oppgaveskriving for studenter”* skriver Olav Dalland (2007) at metode forklares som en måte å innhente informasjon og kunnskap på. Målet med metoden sier han er å få hjelp til å bedre kunne besvare eller ta stilling til det man undersøker. Metode deler han opp i to ulike retninger, kvantitativ metode og kvalitativ metode. Jeg har selv valgt å bruke en kvalitativ metode for å innhente data til min oppgave. Dette er en metode Dalland (2007) sier gir intervjuobjektet friere tøyler til å komme med egne tanker og refleksjoner. I motsetning til den mer strukturerte formen som ofte resulterer i tall og målbare resultater. (Dalland 2007,S. 83-86)

3.1. Planlegging av intervju:

Når jeg hadde valgt tema og problemstilling, kom jeg raskt frem til at jeg ville benytte meg av en kvalitativ intervjuform med åpne spørsmål, hvor intervjuobjektet oppmuntres til dialog, og hvor spørsmålene stilles på en måte som indikerer at jeg som intervjuer ønsker mer enn et ja og et nei til svar. Jeg ønsket også å benytte spørsmål som er åpne og som ikke er veiledende, hvor intervjuobjektet selv kan fortelle uten å føle at jeg legger svar i munnen på han eller henne. Da jeg hadde laget en intervjuguide, kontaktet jeg styrer i barnehagen. Jeg fikk da beskjed om at jeg kunne få samtale med en bekjent av meg som arbeider i samme barnehage. Vi to ble enige om at jeg skulle få komme og intervjuer både henne og en annen førskolelærer som jobber her. Jeg informerte om temaet mitt og problemstillingen, slik at førskolelærerne kunne gjøre seg opp noen tanker om hva jeg ville samtale med de om. Årsaken til at jeg ønsket å benytte meg av førskolelærerne her er at dette er en mottaksbarnehage. Noe som jeg tenker fører er bra med tanke på at de med stor sannsynlighet har kunnskaper og erfaringer med hvordan de kan tilrettelegge for barn som trenger støtte og veiledning for å oppnå samspill i lek. Samt at jeg anser det sentralt og snakke med førskolelærerne i denne type barnehage, siden problemstillingen min omhandler hvordan førskolelærere i en mottaksbarnehage kan tilrettelegge for at barn med ulike morsmål opplever samspill i lek.

3.2. Gjennomføringen av intervju:

Jeg følte at intervjuet gikk bra, jeg fikk bekreftet en del tanker som jeg selv har hatt før jeg gikk i gang med arbeidet, samt jeg fikk belyst noen nye sider. Dette ser jeg positivt på, fordi det gir meg nye synsvinkler og er med på å utvikle mitt syn på problemstillingen jeg har valgt. Under intervjuet satt vi på personalrommet, i starten var det kun jeg og de to førskolelærerne, men etter hvert kom også barnehagens styrer inn. Styrer fortalte sine tanker rundt problemstillingen min, samt delte erfaringer og opplevelser om barnas samspill i lek som hun har observert og erfart. I etterkant av intervjuet ser jeg at vi skulle ha sittet en annen plass enn på personalrommet. Det viste seg at det var stor gjennomgangstrafikk på personalrommet, og flere kom innom med spørsmål, tok telefoner, og lignende, noe som førte til flere avbrytelser. Vi kunne kanskje ha hengt opp et skilt om at et møte pågår, men dette er en nyttig erfaring å ta med seg til senere. Stemningen føltes ellers bra, og begge førskolelærerne samt styrer snakket meget fritt. De delte mange erfaringer og brukte eksempler for å belyse svarene sine.

I tillegg til å være en dag å intervju og samtale med begge førskolelærerne og styrer, har jeg vært i denne barnehagen i tre uker under praksis. Dette har gjort at jeg har fått tid og mulighet til å spørre og samtale med flere av personalet om hvilke tanker og erfaringer de har rundt temaet. Det har vært nyttig, i form av at det har gitt meg grundigere kunnskapsgrunnlag med tanke på denne oppgaven.

3.3. Observasjon

Under intervjuet fikk jeg høre hvordan førskolelærerne tilrettelegger for at barna skal oppnå samspill i lek. Dette gjorde at jeg ble nysgjerrig på hvordan de gjennomfører dette i praksis. Jeg avtalte derfor med førskolelærerne at jeg skulle få komme og observere. Dette ønsket jeg fordi jeg føler at man i intervju får høre intervjupersonenes side, mens i observasjon kan man selv gå inn og observere. På den måten kan man avgjøre i hvilken grad det som er sagt er reelt, samt se hvordan de utnytter kunnskapene sine. Jeg har derfor valgt å intervju og observere i samme barnehage. På den måten kan jeg også se om det er samsvar mellom det de forteller at de gjør, og det de faktisk gjør.

3.4. Planlegging av observasjon:

Etter å ha avtalt at jeg skulle få komme og observere, leste jeg på ulike observasjonsmetoder. Jeg kom frem til at jeg ville benytte meg av praksisfortellinger som observasjonsmetode.

I observasjonen ønsker jeg å observere både de voksne og barna. Dette fordi jeg ønsker å se de voksnes rolle i leken, samt studere barnas samspill. Årsaken til at jeg har valgt å bruke praksisfortelling, er at jeg ønsker å være deltakende i observasjonen, i den form barna ønsker å inkludere meg. Er barna opptatte i lek vil jeg ikke bryte inn, men dersom de inviterer meg inn i leken ved å gi meg en rolle, eller ved å gi meg ulike materialer, vil jeg lytte til dette. Ved å benytte praksisfortelling som observasjonsform kan jeg notere i ettertid, og skrive mer fritt ut i fra hva jeg selv ser og vektlegger.

I boken ” *Observasjon og intervju i barnehagen* ” av Løkken og Søbstad (2006) hevdes det at praksisfortellinger er fortellinger i fra barnehagehverdagen som forfatteren selv velger. De forteller om begrensede situasjoner på en detaljert måte. Forfatteren er selvstendig og partisk med tanke på det som observeres. Videre fortelles det at det er en observasjonsmåte som hjelper både barn og voksne til å holde fast på egne erfaringer, og fortellingene gir et bilde av hva som spiler seg i barnehagen. Dette kan brukes som vurderingsarbeid for å kartlegge arbeid som omhandler utvikling og kvalitet i barnehagen. (Løkken & Søbstad 2006,S.57)

7.5. Gjennomføringen av observasjon:

Observasjonene gikk ikke helt som jeg hadde forutsett. Tanken om at barna ville være opptatt i lek og at jeg kunne sette meg ned ved siden av en gruppe barn og observere, var feil. Jeg trodde også at de ville inkludere meg i deres lek. Det jeg opplevde var at barna la fra seg lekene og forlot det de holdt på med da jeg kom. Deretter kom de løpende og omfavnet meg, noen satte seg på fanget mitt, mens andre raskt begynte og flette å surre håret mitt. Flere andre barn skrek og ropte ivrig ”hvem er du, hva gjør du her?” Dette førte til at jeg konkluderte med at barna trengte tid til å bli litt kjent med meg før de gikk tilbake til rutinene sine. Det førte til at jeg ble værende nesten fire timer sammen med barna denne første dagen. Etter hvert som barna ble fortrolige med meg og litt av nysgjerrigheten forsvant, forlot de min side og trakk tilbake til lekematerialene. Jeg fikk da observert flere lekesituasjoner både av de yngste og de eldste barna.

I boken *"Observasjon og intervju i barnehagen,"* refereres det til Bae som forteller om det å observere barn i samspill. Hun forteller at det kan være utfordrende å være en deltagende observatør, fordi det er en masse inntrykk på en gang som både kan være motsidende og som blir sanset på en gang både gjennom ører, øyne og kropp. For å forstå og observere barna i den situasjonen de er i mener Bae at man behøver en ikke-reduksjonistisk teori, som verdsetter mangfoldet og hele samspillet til barna. (Løkken. & Søbstad 2006,S.101)

7.6. Kildekritikk og evaluering

Dalland (2007) skriver at når man intervjuer og observerer mennesker, er det alltid en mulighet for at de man observerer eller samtaler med lar seg påvirke av den som er intervjueren eller observatøren. Dette kaller han for forskningseffekt. Dalland (2007) beskriver forskningseffekt med at personalet lar seg påvirke av at de blir observert, eller at de blir intervjuet. Han sier videre at dette ofte fører til at de som blir intervjuet eller observert svarer og handler annerledes enn hva de ellers ville gjort. Den som blir intervjuet kan svare ut i fra hva de tror intervjupersonen ønsker å høre. Den som blir observert kan utføre handlingene mer gjennomtenkt ut fra hva den tror observatøren mener er rett handling. Videre skriver Dalland (2007) at dersom intervjupersonen eller observatøren er til stede over tid, vil de som blir intervjuet/ observert bli mer trygg og dermed vise seg mer fra sin sanne side. Dermed vil forskningseffekten gradvis avta. (Dalland, O. 2007, S.125 og 204) Dette er noe som jeg som intervjuer og observatør må ta høyde for i min oppgave. Ved å blant annet intervjuer og observere i samme barnehage har jeg fått sett om det er samsvar mellom hva forskolelærene sa de gjorde, og hva de gjorde gjennom handlingene sine. Siden jeg også har vært så heldig og hatt denne barnehagen som praksisbarnehage under praksisen min, har jeg fått tid til å bli kjent med personalet og barna i etterkant av intervjuene og de første observasjonene. Dette har bidratt til at jeg har kunnet sett hvordan de handler over en lengre periode enn først antatt. Det tenker jeg styrker min rolle til å tolke hva som er sagt og gjort innenfor forskningseffekten. Personalet og barna har fått mer tillit til meg, og på den måten kan forskningseffekten ha avtatt noe. Min tid i barnehagen har også medført til at min rolle er noe endret. I starten da jeg var innom og observerte var jeg i større grad en utenforstående og kunne på den måten være mer nøytral og distansert til de ulike situasjonene. Nå er jeg til dels preget av at jeg har arbeidet på innsiden. Jeg har knyttet sterkere relasjoner til både personalet og barna, og dette kan ha påvirket mitt syn på arbeidet deres. Samtidig gjør dette

meg mindre distansert, slik at jeg kan se på situasjoner med ett større innblikk og med større forståelse for hvorfor det er slik det er. Jeg har fått god tid til å samtale med de andre i personalet, barna og de foresatte. Dette har ført til at jeg har fått flere førstehåndserfaringer, og jeg har sett hvordan kunnskapene og erfaringene til personalet benyttes for å fremme samspillet i leken.

4. Presentasjon av empiri.

All min empiri er basert på funnene jeg har fått igjennom observasjoner og intervju, både gjennom de tre ukene i praksis ved denne barnehagen, samt tidligere besøk. Jeg kommer til å presentere funn som jeg har fått igjennom intervjuer og samtaler med personalet. Jeg har valgt og ikke presisere hvem som har sagt hva, da dette er noe som jeg ser på som uvesentlig for oppgavens innhold. Jeg har valgt å dele intervjusvarene inn i ulike kategorier, slik jeg har presentert teorien. Dette for at det skal bli lettere for en leser å se samsvar mellom teori og empiri. Tilslutt ønsker jeg å belyse en lekesituasjon som jeg har observert.

4.1 Personalets tanker om lekens betydning, og deres tanker om tilrettelegging for lek.

Både personalet og styrer i barnehagen var alle enige om at lek er meget sentralt og viktig for barna. De mener derfor det bør settes av mye tid og plass for dette i den daglige driften. De ble litt uenige om alle barn kan leke. Etter litt diskusjoner seg i mellom kom de frem til at alle barn kan leke. Selv barna med store traumer som har opplevd krig og vold kan leke. Men de mener barna benytter mange uttrykksmåter, noe som kan gjøre det vanskelig og forstå hva som er lek og ikke. Førskolelærerens oppgave blir derfor å legge til rette for at barna får uttrykke inntrykkene sine, selv om de kanskje kan virke både voldelige og skremmede. Ellers er det flere barn som aldri har erfart å leke med materialer som dukker, kjøkkenredskap, akebrett og lignende. Derfor er det viktig at personaler har fokus på å lære barna å leke med dette. Spesielt vinteren kan være utfordrende for mange i starten. Flere av barna har ikke erfaringer med dette klimaet og har aldri opplevd snø. Det kan være både tungt og utfordrende å bevege seg i dette. Det er da viktig at de voksne aktivt er til stede og veileder barna i utetiden, gjennom å vise de hvordan man kan bruke snøen i lek, hva de ulike redskapene er, og hvordan de kan benyttes. De voksne må blant annet demonstrere hvordan akebrett fungerer, og invitere barna til å leke sammen med dem.

Det forklarte at noe av det viktigste de som voksne gjør for å gi leken rom er å vise barna hvordan man leker. Dette krever at de er tilgjengelige, våkne og ser hva barna har behov for, og at de er interesserte og engasjerte. Noen ganger er det de som må begynne å leke, og så kommer barna etter hvert når de har fått observert hvordan dette kan gjøres. Ved at barna får observere lærer de blant annet begreper, samt at de får se hvordan ulike lekemateriell benyttes.

4.2. Hvordan personalet oppfatter at leken fungerer mellom barna som ikke har felles morsmål.

I starten når barna er nye i barnehagen merker de at det er større utfordringer rundt å skape et samspill i leken. Barna søker fort til de flerspråklige assistentene, eller til barn med et felles morsmål som dem selv. Det er varierende hvor lang tid det tar før barna begynner å prøve seg mer frem med andrespråket, norsk. Dette kommer litt an på barnas trygghet og deres personlighet. Oppgaven til førskolelærere mener de blir å være aktivt til stede og hjelpe barna. De sier vi må være lekekamerater som kan veilede og styrke barnas kommunikasjon slik at barna lærer kontaktord og lekereglene som er gjeldende i barnegruppen. Leker barna alene, må vi oppsøke dem og utfordre både dem og oss selv slik at vi kan oppnå et samspill. Kroppsspråk og konkreter blir viktige redskaper for dette.

Etter hvert som barna blir mer trygge på hverandre, blir det lettere å bygge samspill i lek. Barna forstår mer og kan tolke hverandres kroppsspråk og lærer seg å kjenne hverandre. De finner felles interesser som ofte blir en grobunn for lek. Leken mellom barna blir til en viss grad preget av at de ikke har noe felles morsmål, men etter en tid lærer barna hverandre å kjenne og det gjør det lettere. Rolleleken blir naturligvis mindre synlig her, fordi dette er en lekeform som krever mye språkkunnskap. Selv om barna er fem år og har et godt utviklet morsmål, kan rolleleken bli for anstrengende dersom de skal utføre den sammen med barn med et annet morsmål. Ved at barna ikke har felles begreper kan leken stagnere, og barna klarer ikke å formidle hva som skal være innholdet i leken. De får utfordringer med å forstå hva de uttrykker til hverandre. Ut over året som barna er her, lærer de å beherske det norske språket bedre, og de får oppleve fellese situasjoner og lærer begreper som er sentrale i situasjonene. Dette gjør at de får kunnskaper og felles opplevelser, noe som gjør at de kan forsøke seg på også denne typen lek.

4.3. Personalets tanker om språkets betydning for samspillet i lek.

Språket har stor betydning for leken, og dette er en av årsakene til at det satses så mye på språkarbeid i barnehagen allerede. Barna trenger språk for å lære kontaktordene slik at de kan søke samspill med hverandre. I starten når barna ikke har noe felles språk benytter de mye kroppsspråk, mimikk og gester. Etter hvert som barna blir mer trygge tester de ut andrespråket, norsk. De lærer dette i samspill med personalet og de andre barna. Det som kanskje er et pluss i en mottaksbarnehage er at alle barna er i samme situasjon. Det er ingen av barna som snakker flytende norsk, noe som kanskje gjør det mindre skummelt å prøve og feile. Ulempen er jo at barna ikke har noen på egen alder som kan dele mønstersetninger med dem. Ved at det kommer barn gjennom hele året til avdelingen er det varierende hvor godt barna behersker andrespråket, norsk. Noen barn har vært her i et halvt år, når noen kommer. Det vi ser er at barna som behersker språket godt, hjelper de som har større utfordringer.

4.4. Hva personalet anser som førskolelærens oppgave ved tilrettelegging for at barn med ulike morsmål opplever samspill i lek.

Alle i personalet var enige i at de har en viktig rolle for å sørge for at barna utvikler samspill på tross av de ulike språkene som er representert i barnegruppen. Forskjellen mellom arbeidet til førskolelærerne og det resterende personalet sier de er at førskolelærerne skal ha ansvar for den norske språktreningen. Noe som her betyr bevisst og strukturert arbeid, enten med hvert enkelt barn eller i grupper, hvor vi presenterer norske ord og begreper. Dette er ikke noe som går konkret på leken, men ettersom barna lærer flere begreper på norsk vil de kunne få et bedre felles språk som de kan benytte i lek. Noe som de sier at de kan se lette samspillet i leken. Ellers blir oppgavene til alle i personalet å være bevisste på språkets betydning. De må selv være bevisste på at de bruker språket på en berikende måte, slik at barna får lære et godt og rikt språk. Det nytter ikke å ta snarveier som: *"Kan du gi meg den?"* og peke på en gjenstand. Vil man at barna skal lære begreper må man bruke ordene bevisst, ved for eksempel å si: *Kan du gi meg den røde bilen?* De må også være aktive og til stede i barnas lek slik at de kan veilede dem dersom de blir stående fast. Her forteller de at de ser på seg selv som heldige da de har flerspråklige assistenter, noe som de ser på som en kjemperessurs, fordi de kan forstå flere av språkene i barnegruppen og oversette eller forklare barnas ønsker slik at lekekameratene forstår.

4.5. Hvilke tiltak benytter førskolelærerne dersom dere ser at leken ikke fungerer?

Dette kommer an på hva som er årsaken til at leken ikke fungerer. Ofte ser de at leken ikke fungerer optimalt fordi barna ikke behersker lekekodene. Barna kan fort bli ivrige under leken, og dermed fremstå voldsomme, slik at lekekameratene blir usikre på om dette er på lek eller på ordentlig. Da blir deres oppgave å lære barna å si stopp, enten ved å bruke enkle ord som stopp, eller ved å bruke kroppsspråk til å fortelle at dette liker man ikke. Andre årsaker går på at barna har dårlig språk, slik at leken stopper ved et punkt hvor barna ikke har flere begreper de kjenner til. Leker barna at de er på butikken, blir en av oppgavene våre å hjelpe barna med begreper og erfaringer som de kan dra inn i leken. Kanskje vil barna kjøpe melk og brød, mens de andre barna ikke vet helt hvordan de skal kunne delta i dette. Da kan de voksne veilede barna gjennom å ta roller eller å spørre barna om hvem andre som er i butikken når man skal kjøpe brød og melk. Er det en butikkansatt der, eller er det andre kunder der og lignende. Dersom barna blir stående fast uten å få veiledning, kan de fort gjenta leken et par ganger, men til slutt tar den slutt fordi den blir uinteressant.

4.6. Observasjon 1, Badeland

Ei jente på tre år, og ei jente på fem år sto og kastet snø på barnehagegjerdet. Når de så meg sluttet de og kaste snø og ropte på meg. Jeg gikk bort til jentene. Jente, 3 år fortalte at hun gledet seg til det ble lørdag. Fordi da skulle hun dra i bassenget sammen med moren sin. Den andre jenta på fem år smilte til henne og sa ”*det vet jeg, pappa har fortalt meg at vi skal dra sammen med dere.*” Barna fniste og så ble det stille, jente, 3 år så opp på meg, også spurte hun om jeg ville komme og bade sammen med dem. Jeg fortalte at jeg dessverre ikke kunne på lørdagen. Jente, 5år fortalte at hun syntes det var dumt, fordi da kunne vi lekt i bassenget sammen. Jeg smilte til begge jentene og foreslo at vi kunne leke at vi var i bassenget nå. Barna så på hverandre og lo høylytt. Deretter spurte jente, 5år, hvor bassenget var. Jeg så meg rundt og pekte mot en snøborg som var bygget ett par dager tidligere, og sa ”*der er bassenget*”. Barna løp bort til snøborgen. Jente, 3år kom først frem og stilte seg i åpningen på borgen, med armene i mellom åpningen slik at ingen av oss kunne gå inn. Hun fortalte at det kostet 1krone og komme inn. Jeg laget en liten snøball og la i hånden hennes, og sa versegod her er 1krone. Barnet la ”pengen” i lommen. Deretter gjorde jente, 5år det samme. Når vi kom inn i snøborgen, fortalte jente, 5 år at vi måtte gå og kle på oss badedrakten og dusje. Jeg gikk

bort til et av hjørnene på snøborgen, og mimet at jeg dusjet. Jeg latet som jeg såpet meg inn, og jentene lo mens de sto stille og så på meg. Jeg laget deretter en grimase mens jeg fortalte at jeg hadde fått shampo i øynene, og at det nå svei. Jente, 5år spurte om hun skulle hjelpe meg med å skylle shampooen ut, slik at jeg ikke skulle få noe i øynene. Jeg sa at det hadde vært veldig snilt. Så satte jeg meg ned, og jente, 5år tok hendene i håret mitt og greide hendene igjennom det mens hun fortalte at det ikke svir nå lengre, fordi hun passer på. Deretter sa hun at jeg var ferdig og at jeg kunne gå i bassenget. Jente, 3år spurte hvordan farge jeg hadde på badedrakten min, og hva såpen min luktet. Jeg fortalte at jeg hadde en lilla badedrakt med en gull ring, og at såpen min luktet som blomster. Jente, 5 år fortalte at også hun hadde en lilla badedrakt, men at såpen hennes luktet godteri. Deretter ble barna stille igjen. Jeg spurte om vi skulle gå inn i bassenget og svømme. Jeg fikk ingen respons av barna på dette. De så spørrende på hverandre, og deretter på meg. Før jeg rakk og si noe mer, sa jente, 5år at vi måtte dra hjem fra bassenget fordi hun ikke kunne svømme og fordi det var blitt kveld. Etter dette ble jeg nødt og forlate min rolle i leken, jeg kunne heldigvis oppholde meg i nærheten slik at jeg kunne observere leken utenfra. Det jeg da observerte var at barna gjentok leken tre ganger. Hver gang betalte barna 1krone for og komme inn, deretter gikk de i dusjen. De såpet seg inn, og byttet på hvem som fikk shampo i øynene og hvem som skulle være hjelperen som skylte dette ut. De snakket også om fargen på badedrakten samt lukten på såpen. Både fargen og lukten endret seg fra gang til gang, men bortsett fra det gikk leken ut på det samme. Den siste gangen sa jente 5år noe på sitt morsmål. Jente, 3år ble stående og lytte til henne, før hun trakk på skuldrene og sa ”*Jeg forstår ikke når du snakker på sånn språk.*” Leken ble deretter avsluttet med at jente, 5år fortalte at hun syntes det var kjedelig å leke med jente, 3år. Fordi de bare lekte det samme. Jente 3år foreslo at de kunne leke noe annet, men jente, 5år fortalte at det ikke gikk fordi jente, 3år ikke hadde vært i bassenget. Jente, 3år fortalte at hun hadde vært i bassenget når hun var baby, men at hun ikke husket så mye av dette. Deretter sa jente, 5år ”*vi kan ikke leke mer, det er vanskelig*” Deretter snudde hun seg og forlot snøborgen.

5. Drøfting.

Jeg tenker det er viktig at førskolelærere som skal arbeide med tilrettelegging for samspill mellom barn med ulike morsmål har kompetanse om hvordan språket påvirker leken, og de videre mulighetene dette gir for samspill i lek. Tar jeg utgangspunkt i min observasjon kan jeg se flere tiltak førskolelærere kan benytte for å hjelpe og veilede disse jentene i deres lek slik at

samspillet kunne fortsatt. Selv om dette er en konkret leke observasjon, tenker jeg mange av tiltakene ville fungert i andre lignende situasjoner. Jeg vil begynne drøftingen med å si noe om mine tanker for hvorfor leken artet seg slik den gjorde. Deretter vil jeg se på hvordan førskolelærere kunne tilrettelagt for at denne lekesitasjon hadde oppnådd mer progresjon. Jeg vil da benytte både teori som jeg har anvendt i teoridelen, samt informasjon som jeg har fått under intervju og samtaler med personalet i barnehagen, som jeg har presentert i empiri delen.

5.1. Mine tanker om hvorfor leken artet seg slik den gjorde.

Slik jeg ser på leken i observasjonen min, var det lite progresjon, barna gjentok seg mye og leken ble værende relativ lik som da jeg forlot den. I boken *"Lek for livet"* refereres det til forskning gjort av Wall og Picket som har funnet ut at barn som har lite kunnskaper i et språk leker mindre kompliserte "late som - leker, enn barn som behersker et språk godt. (Olofsson 1993) Jeg synes det er viktig og påpeke at de her to barna ikke har utfordringer med språk, de har begge et morsmål som er godt utviklet. Utfordringen deres er at de ikke behersker andrespråket like godt, noe som resulterer i at de ikke har et felles verbalspråk på lik linje som kanskje andre barn som snakker samme språk har i denne alderen. Nå kan jeg ikke riktig konkludere med hva som var årsaken til at leken ikke hadde nå stor progresjon. Det blir derfor min tolkning av observasjonen, og barnas uttalelser som blir mitt utgangspunkt for videre drøfting.

Til å begynne med synes jeg det virket som barna benyttet leken vi startet sammen som en slags repetisjonsøvelse. De gjentok mye av de samme bevegelsene jeg hadde gjort, samt gjenfortalte det som vi hadde sagt til hverandre tidligere. Noe som kan være et tegn på at barna ønsket og utforske rollene nøye, og jobbe med dette til de hadde det godt innlært, og følte seg trygg i rollene. En annen årsak til at leken kanskje hadde lite progresjon kan være at barna var fornøyd med leken, og ikke ønsket noe mer av den. At leken var målet i seg selv slik som både Olofsson (1993) og Lillemyr (2001) støtter opp om i sine definisjoner på lek. Der de begge sier at barn ikke har noe mål med lek, fordi lek er målet i seg selv. Uttalelsen til jente, 5år om at leken er kjedelig fordi det bare er gjentakelse gjør at jeg tenker at hun kanskje hadde noen andre mål og ønsker for leken. Mål som var større enn bare leken i seg selv. Etter at barna hadde lekt mye av det samme for tredje gang, og det eneste nye som var tilført leken var valg av farge på badedrakt, og duften på såpen virket det som jente, 5år mistet interessen. Hadde leken vært målet i seg selv kunne hun kanskje fortsatt. Ved at hun avslutter leken

virker det som om at hun ikke får tilfredstilt ønskene sine. Hun uttaler og at det er vanskelig å leke med jente, 3år. Hvorfor det er vanskelig sier hun ikke konkret, men jeg har gjort meg opp noen tanker om dette. Jeg tenker at årsaken til at jente, 5år syntes det var vanskelig og kjedelig å leke med jente, 3år er fordi ingen av dem har nok kompetanse på dette området til å føre leken videre. Noe som kan komme av at barna a) ikke har et godt nok språknivå. Eller b) at barna ikke har erfaringer nok med å være i basseng.

Ser vi på årsak a) at barna ikke har et godt nok språknivå kan vi se på teorien til Palsdottir (2008) som nevner at dersom barn ikke har et godt nok språknivå, noe som innebærer at de forstår hverandre, og klarer og uttrykke seg selv, vil det oppstå utfordringer med å oppnå samspill. (Palsdottir 2008) Hadde barna delt et felles morsmål, eller hatt ord og begreper på et annet felles språk kunne de kanskje oppnådd mer progresjon i leken. Jente, 5år sier at hun ikke kan leke med jente, 3år da hun ikke har erfaringer med å være i bassenget. Dersom de hadde hatt et felles språk kunne kanskje jente, 5år forklart til jente, 3år hvordan de kunne leke at de er i bassenget. I stede for sier jente, 5år noe på sitt morsmål, som ikke blir forstått av jente, 3år. Årsaken til at hun snakket på sitt morsmål istedenfor på norsk, som er andrespråket og fellesspråket i mellom barna kan være at hun ikke har nok begreper til å forklare seg på dette språket. Hva hun sa på morsmålet vet jeg ikke, men jeg kan tenke meg at hun kan ha forsøkt og formidle sine ønsker for leken. Olofsson (1993) skriver at i leken bruker barna språket til å forklare temaer og situasjoner, samt for å rettlede og veilede hverandre dersom det oppstår misforståelser. (Olofsson 1993)

Ser vi på mulighet b) at barna ikke har erfaringer nok til å bringe leken videre, kan det tenkes at leken stagnerer fordi barna ikke vet hvordan de skal forme konteksten i leken. Dersom de hadde hatt flere erfaringer med å være i bassenget kunne de mimet med kroppsspråk for å demonstrere hva de gjør i bassenget. Deretter kunne barna tolket hva hverandre gjorde ut fra dette. Hvis barna for eksempel hadde hatt god erfaring med svømme- artene kunne de latet som at de svømte bryst en periode, og deretter vekslet til å legge seg på ryggen og latet som de svømte rygg.

Det kan selvsagt være andre årsaker til at leken ble som den ble, men ut ifra mine erfaringer og jente, 5års uttaleser om at leken ble kjedelig fordi det ble gjentakelse på grunn av jente, 3års mangel på erfaringer er dette mitt syn på hendelsen. Jente, 5 år nevnt også at det var

vanskelig og leke sammen med jente, 3 år. Hvorfor er uvisst, men jente, 3år sier at hun ikke forstår jente, 5år når hun forsøker å kommunisere på sitt morsmål. Dette har gjort at jeg har valgt å konkludere med at barna hadde utfordringer med å føre leken videre på bakgrunn av mangel på erfaringer og et felles verbalspråk om dette temaet. Jeg tenker at leken som jeg observerte kunne fått ett annet utfall dersom barna enten hadde hatt et høyere språknivå om dette temaet, eller flere erfaringer. Siden dette er en kompetanse som ikke kommer av seg selv over natten, tenker jeg det er viktig at det er noen tilstede som kan veilede og hjelpe barna i leken. Det trenger nødvendigvis ikke å være en førskolelærer som hjelper barna. Jeg tenker det kan være både barn, og andre voksne som hjelper med dette så fremst at de har kompetanse om det området som barna ønsker og utforske. Samt evner til å formidle dette, på en måte som gjør at det blir forstått. I følge Ytterhus (2002) i boken *”sosialt samvær mellom barn”* kan barn med felles morsmål hjelpe og veilede hverandre i lek, dersom det skulle oppstå utfordringer med å forstå noe som blir sagt på et annet språk. (Ytterhus 2002) Dette gjør at jeg tenker det vil være sentralt og se på hvordan førskolelærere kunne hjelpet barna i observasjonen til å oppnå progresjon og samspill i leken, på tross av de utfordringene de sto over. Årsaken til at jeg har valgt å bruke førskolelærer som fokus i min drøfting er blant annet fordi det er sentralt i min problemstilling. Noe som jeg har valgt på bakgrunn av at det er stor sannsynlighet for at det blir min rolle i forhold til barn når jeg er ferdigutdannet.

5.2 Mine tanker om hvordan førskolelærere kunne tilrettelagt for at leken i observasjonen skulle fått mer progresjon.

Med utgangspunkt i min observasjon tenker jeg at en førskolelærer kunne veiledet barna i observasjonen gjennom og aktivt bruke språket. Dette tenker jeg de kunne gjort ved og tatt på seg en rolle og gått inn i lek sammen med barna. Ved å gå inn i leken kunne førskolelæreren belyst ulike sider ved å være i bassenget. Kanskje kunne de vært en ”basseng guide” som tok barna med på omvisning i bassenglokalet hvor de kunne samtale om, samt ”sett” på det som er der.

I intervjuet med førskolelærerne og styrer ble det nevnt at noe av det de så på som avgjørende i sin rolle som tilrettelegger for samspill i lek mellom barn med ulike morsmål, var å være tilstede og aktivt gå inn i lek. I leken ville en av deres oppgaver være å sørge for at barna ble kjent med ord og begreper på det språket som de kunne benytte sammen. Hvor lang tid det tar før barna begynner å anvende andre språket mente de hang sammen med hvor trygg barna

var, samt deres personlighet. Ytterhus (2002) støtter og personalets tanker om at hvor fort barn benytter seg av et nytt språk henger sammen med hvordan type mennesker de er. I sin bok viser hun til to ulike strategier som barn med et annet morsmål benytter for å oppnå samspill med andre barn. En strategi sier Ytterhus (2002) er å være offensiv, da er barnet frempå med å delta i situasjoner og på den måten prøver seg frem med både språk og handlinger. Noe som kan bidra til at de får mange erfaringer og opplevelser, i motsetning til den defensive strategien hvor barna er mer varsom og forsiktig.

Videre forklarte personalet at det som ville være viktig i deres arbeid var og være bevisst på hvordan de selv anvendte språket. I lekesituasjoner med barna mente de det var viktig og bruke språket på en måte som beriker ordforrådet til barna. Dette mente de at dem kunne oppnå dersom de brukte et innholdsrikt språk. Hvor de benytter navn på gjenstander og forklarer ulike situasjoner. Personalet fortalte videre at dersom de slurvet med å bruke fullstendige setninger, og uklare begreper var dette noe som barna ville gjenta i sitt eget bruk av språket. Palsdottir (2008) støtter opp dette ved å si at de voksne som er bevisst på sitt språk, og som aktivt benytter seg av et rikt språk er med å utvikle barnas språk. I motsetning til voksne som bruker et fattig språk, som frarøver barna mulighet til å lære å utvikle nye begreper. (Palsdottir 2008)

Med dette i tankene tenker jeg at dersom førskolelærere er engasjerte og observant ovenfor barnas lek ville de sett at leken i min observasjon stagnerte. En aktiv førskolelærer kunne da ved og spør barna om hva som er ved et basseng, eller kommet med forslag gitt barna mange nyttige begreper. Som de kunne utnytte når de selv skal skape en kontekst og et videre innhold for leken. Etter og snakket litt om hva som er tilstede kunne man sett hva man har tilgjengelig rundt seg. Kanskje kunne man funnet konkreter eller noe som lignet. I konteksten vi lekte i under observasjonen kunne man kanskje dratt likheter mellom en bassengkant og kanten på snøborgen. Dermed kunne man brukt kanten på snøborgen som en bassengkant man kan hoppe. Hadde barna blitt stående fast ved og bare gjentatt hoppingen kunne førskolelæren hjulpet barna videre, ved å følge opp med oppfølgings spørsmål som, *"hva hadde skjedd dersom man hoppet fra kanten og ned i vannet, flyter man da, eller?"* Kanskje hadde man fått svar som at man måtte ha svømt for og komme seg i land. Eller det kunne kommet et mer urealistisk svar som at man må drikke opp vannet, og deretter kan man gå opp. Hva barna bestemmer seg for at de skal leke tenker jeg handler om hva de selv har behov for, eller ønske

om og utforske. Barna kan forholde seg til realistiske opplevelser eller dikte opp noe eget når de skal leke. Olofsson(1993) skriver i sin definisjon på lek at innholdet i lek kan oppstå av både virkelighet og av fantasi. Ut i fra dette tenker jeg at det er barna selv som avgjør hva som skal finnes i leken. Kanskje er det en dyrepark som man kan besøke samtidig som man er i bassenget. Eller kanskje det ikke er vann i bassenget, men man svømmer i godteri. Jeg tenker at det blir barnas fantasi og premisser som avgjør, og som setter en stopper for innholdet. Førskolelærerens rolle tenker jeg blir å hjelpe barna til å benytte fantasien og erfaringene sine slik at de kan utforske dette i leken. Videre sier Olofsson (1993) at en av forutsetningene for at barna skal kunne benytte seg av fantasi i ”late som – leken” er at de klarer skille mellom hva som er på liksom, og hva som er sant. Klarer ikke barna å forstå når noe er på liksom, vil det kunne gi utfordringer i form av at barnet ikke forstår konteksten og forutsetningene for det som lekes. Dette tenker jeg er noe som førskolelærere bør ha kjennskap til når de kommer med forslag og ideer til innhold i lek. Slik at ikke de kompliserer leken for barn som enda ikke behersker dette skillet mellom fantasi og virkelighet.

Videre tenker jeg at det er viktig at førskolelære ser på hva som engasjerer barna i lek. Spesielt barn med et annet språk en majoriteten, eller enn leke kameratene sine tenker jeg kan trenge hjelp i leken sin, dersom de ikke har begrepene for temaet helt på plass. Nå var basseng leken fra observasjonen noe som jeg selv oppmuntret til. Hadde det i ettertid av denne leken vist seg at barna fortsatte og utforske dette i leken på egenhånd tenker jeg det kunne vært aktuelt og forsøkt og fått til å organisere en tur til bassenget. Slik at barna kunne få oppleve bassenget i fellesskap. Jeg tenker at det da hadde vært viktig at førskolelæreren benyttet språket, og var bevisst i forhold til å synliggjøre hva som er der. Jeg tenker og erfaringene barna hadde fått av å oppleve bassenget ville vært bra med tanke på felles skapet, i form av at de fikk dele noe sammen. Personalet i barnehagen nevnte at det er verdifullt at barna får besøke ulike situasjoner sammen, fordi dette gir barna de et felles utgangspunkt som de kan benytte i leken. Olofsson (1993) referer til forskning gjort av Smilansky som også indikerer at dersom barn får erfaringer med bestemte situasjoner og opplæring i leke situasjoner vil det kunne føre til at barna leker mer ”late som -lek. (Olofsson 1993)Det jeg tenker blir viktig for førskolelærere som ønsker å tilrettelegge for at barn med ulike morsmål skal få oppleve samspill er å se hva barna har behov for. Kanskje kan det være språket som gjør det utfordrende å få til noe sammen, eller kanskje det er mangel på erfaringer. Uansett hva det

måtte være tenker jeg det blir viktig at førskolelærere ser etter muligheter, i stede for hindringer.

6. Avslutning.

Målet for oppgaven min var å skaffe meg kompetanse om hvordan førskolelærere i en mottaksbarnehage kan tilrettelegge for at barn med ulike morsmål opplever samspill i lek. Dette er noe jeg føler at jeg har oppnådd. Jeg sitter igjen med at førskolelærere må være kreative og engasjerte i barnas lek slik at de blant annet kan se når barn har behov for deres veiledning. Videre har jeg sett viktigheten av at førskolelærere har kompetanse om hvordan barn leker, og hva som kan gjøre at leken mellom barn med ulike morsmål møter utfordringer. Har førskolelærere kompetanse om dette kan de møte barna på det nivået de måtte være, og hjelpe de fremover mot et høyere nivå. Igjennom å dele sin kompetanse med barna får barna møte gode rollemodeller som er aktive, interesserte og engasjerte i dem, og som de kan lære av. Jeg har lært mye om betydningen av å benytte språket på en berikende måte, slik at barn får kjennskap og erfaringer med ulike ord og uttrykk. Samt hva det har og si for språkutviklingen til barna dersom de voksne bruker et fattig språk med lite begreper. Dette er og noe som jeg har fått sett viktigheten av i ulike hverdagssituasjoner, f. eks i observasjonen min. Noe som har ført til at jeg har fått et klarere bilde på hvorfor språket, og erfaringer er så sentralt for barns samspill i lek.

Jeg har også fått innsikt i hvordan førskolelærere kan bruke seg selv i leken for å hjelpe barna som har utfordringer på dette området. Personalet fortalte for eksempel at det de må demonstrere hvordan man leker med ulike materialer, eller starte leken slik at barna kan observere hvordan dette gjøres før de selv går i gang. Noe som kan komme av at barn er ulike, mens noen våger å prøve seg frem fra starten av. Er det andre barn som har behov for å observere og erfare igjennom andre før de selv skal forsøke seg frem. Jeg har og fått en større forståelse for rammeplanens vektlegging av lek. Da jeg nå har fått erfart hvor mye læring som skjer igjennom leken. Det blir derfor viktig for førskolelærere og lære barn de ulike forutsetningene som kreves for å oppnå samspill i lek, som å forstå når det er lek, og når det ikke er det. Alt i alt kan jeg konkludere med at førskolelæreren har en viktig rolle for barnas samspill, uansett hva utfordringene måtte være forårsaket av. Ved å ha kunnskaper, erfaringer og motivasjon tror jeg førskolelærere skal kunne møte utfordringen på en god måte som kan hjelpe alle barn til å oppnå samspill.

7. Litteratur.

Dalland, O. (2007) *Metode og oppgave skriving for studenter*. Oslo. Gyldendal norsk forlag AS.

Eidhamar. G.L. (2002) *Små mennesker - stort mangfold, religioner og livssyn i barnehagen*. Kristiansand. Høyskoleforlaget AS- Norwegian Academic Press.

Gjervan M, Andersen C,E, Bleka M. (2006) *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. Oslo. J.W. Cappelens Forlag AS.

Høigård A. (2006) *Barns språkutvikling. Muntlig og skriftlig*. Oslo. Universitetsforlaget AS.

Kunnskapsdepartementet. (2011) *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Bergen. Kunnskapsdepartementet.

Lillemyr. O. F (2001) *Lek på alvor*. Oslo. Universitetsforlaget AS

Løken A & Melkeraaen Å. (1995) *Språkstimulering med flerspråklige barn. I barnehage og 6-års tilbud*. Oslo. Ad Notam Gyldendal A/S.

Løkken. G & Søbstad. F. (2006) *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo. Universitetsforlages AS

Olofsson. B, K. (1993) *Lek for livet*. Oslo. Andersen & Butenschøn As.

Palsdottir. H. (2008) *Språkglede i barnehagen. Lek med språk, tekst, og kommunikasjon*. Oslo. Kommuneforlaget AS.

Sjøvik. P (2007) *En barnehage for alle. Spesialpedagogikk i førskolelærerutdanningen*. Oslo. Universitetsforlaget AS.

Ytterhus. B (2002) *Sosialt samvær mellom barn. – inklusjon og eksklusjon i barnehagen*. Oslo. Abstrakt Forlag AS.

Nett Kilde.

Kunnskapsdepartementet (2010) *Med forskertrang og lekelyst*. NOU 2010:8. Regjeringen kunnskapsdepartementet. Hentet fra internett den 15.10.2012.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/nouer/2010/nou-2010-8/3/2/2.html?id=616136>

8. Vedlegg 1. intervju guide.

- Er lek noe dere vektlegger i barnehage hverdagen? I så fall hvordan gir dere rom for den?
- Hvordan fungerer leken mellom barna når de ikke har noe felles morsmål?
- Hva ser dere på som de voksnes oppgave i lek?
- Hvordan betydning har språket for det sosiale samspillet i leken?
- Hvordan tiltak benytter dere dersom dere ser at leken ikke fungerer?
- Annet?

9. vedlegg 2. Brev til barnehagen.

Brev til styrer i barnehagen

Hei igjen:)

Takk for at jeg fikk gjøre mine undersøkelser i forhold til min bacheloroppgave i deres barnehage. Det har gitt meg mye kunnskap om mange erfaringer som jeg ønsker å ta med meg videre inn i arbeidslivet. Så tusen takk for at jeg fikk observere og intervjuet to av dine flotte førskolelærere. Samt snakket en god del med deg, både under intervjuet den 29.10.2012 og under praksis perioden min. Det har vært svært læringsrikt, så takk for at dere har tatt i mot meg med åpne armer og gitt meg innsyn i deres kompetanse. Dersom dere skulle ha interesse av å se på bacheloroppgaven min i etterkant av ferdig arbeid, må dere bare ta kontakt.

Mvh Kamilla J. Trymbo.

Student ved universitet i Nordland.

**10. vedlegg 3. Skisse på oppsett til observasjonsmetode
praksisfortelling.**

Praksis fortelling nr ____.

Institusjon:	Observatørens navn:
Observasjonsdato:	Observasjons objektets navn:
Observasjonstid:	Observasjons objektets alder
Rutinesituasjon:	

Innhold - hva hendte.

Drøfting med teori - hva kan være årsaken bak/ til situasjonen.

Konklusjon.